

In juni afsluitende manifestatie van vierjarig project

Vlinder-2000 in Zuidwolde

Tekst: Joop Verburg
Foto's: Ipe de Vries en Joop Verburg

In 1996 vatte de Vereniging voor Natuurbescherming Zuidwolde (Dr) het plan op om de uiteenlopende activiteiten wat meer samenhang te geven door ze te groeperen rond een bepaald thema. Gekozen werd voor het thema vlinders. Op dat moment was er vrijwel niemand in de vereniging die enig verstand had van vlinders en veel verder dan dagpauwogen, kleine vossen en witjes kwamen de meesten niet. Enthousiast maar ook argeloos werd met een vierjarig project gestart dat de naam *Vlinder-2000* kreeg. Argeloos, omdat er destijds niemand was die zich voorstelde hoe breed dit project uit zou groeien.

De vlindertuin in Zuidwolde

Summary

In 1996 a nature conservation society in the town of Zuidwolde (province of Drenthe) started a four-year project: Butterfly 2000, with the aim of bringing nature and butterflies closer to the public. In June 2000 the project will be concluded with a week of various events which have all to do with butterflies.

1997 werd benut om een aantal deelnemers te scholen. Mensen als Jelle de Vries (Vlinderwerkgroep Drenthe) en Kars Veling (De Vlinderstichting) kwamen instructie geven aan de ruim 40 deelnemers. In kleinere groepen werden excursies georganiseerd, o.a. met Martin Scheper (De Vlinderstichting) en Jelle de Vries om in het veld te leren hoe je vlinders kunt herkennen. In dat jaar

VVV

De VVV-gids voor Zuidwolde staat dit jaar geheel in het teken van vlinders. Artikelen en illustraties verwijzen naar de manifestatie in juni. Tevens is in samenwerking met het VVV in de komende zomer een 8-tal vlinderexcursies voor toeristen en andere belangstellenden georganiseerd. Het VVV verspreidt tevens de folder over de vlinderwandelpad die rond het dorp is uitgezet.

werd dus ook een begin gemaakt met de inventarisatie van vlinders in Zuidwolde. Gekozen is voor een eenvoudige inventarisatie naar soorten per kilometervak. Natuurlijk deden we de inventarisatie in de eerste plaats om onze eigen nieuwsgierigheid te bevredigen, maar ook om te zien of door kennis over de dagvlindersoorten in de diverse gebieden, contact en overleg met de gemeente en andere beherende instanties kon worden opgebouwd over de wijze van groenbeheer. Vooral doordat we in dat eerste jaar al sleedoornpages tegenkwamen - een soort die tot dan toe in Drenthe niet bekend was - groeide het enthousiasme en werd het contact met de gemeente snel gelegd. Sedertdien zijn wij meer betrokken bij plannen voor bermbeheer en onderhoud van gemeentelijk groen, al moet er bij worden gezegd dat we wel steeds attent moeten blijven of de gemaakte afspraken ook worden nagekomen.

1998 werd het jaar van het scholenproject. In een uniek samenwerkingsproject werden aan de meer dan 1100 leerlingen van de tien basisscholen in Zuidwolde een maand lang duidelijk gemaakt hoe bijzonder het proces van ei tot de vlinder is. In datzelfde jaar werd ook de Vlindertuin ingericht. Op het volkstuintcomplex in Zuidwolde werd een tuin van 300 m² aangelegd met paden in de vorm van een vlinder en ingeplant met één- en tweejarige planten en met vaste planten en heesters. De gunstige ligging maakt dat daar, naast een weelde aan bloemen ook veel (soorten) vlinders te zien zijn.

Middenstand

Vrijwel alle middenstanders in het dorp werken aan VLINDER-2000 mee. Zij versieren in de maanden mei en juni hun etalages op eigen wijze met vlinders en een aantal winkeliers zal speciale "vlinderproducten" verkopen. In wedstrijden voor de jeugd wordt een relatie gelegd met de versierde etalages.

Inmiddels zijn 21 soorten dagvlinders geteld in de tuin en de afgelopen zomer waren er vooral in augustus regelmatig dagen dat je meer dan 200 dagvlinders tegelijk kon tellen. Op sommige

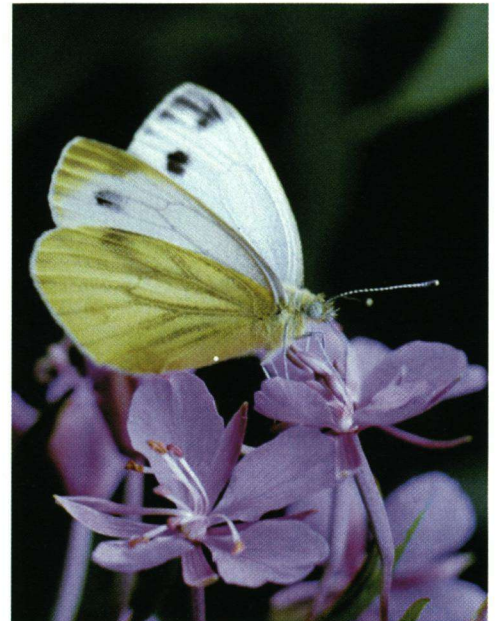
De Vereniging voor Natuurbescherming Zuidwolde en omstreken is opgericht in 1973 en heeft als doel actieve natuurbescherming en daarnaast natuur- en milieu-educatie. De vereniging telt ca 350 leden, waarvan ongeveer 150 jeugdleden. Jaarlijks worden er allerlei activiteiten op touw gezet, waarbij vooral aandacht geschonken wordt aan het meenemen van de jeugd de natuur in. Als doel werd gekozen om natuur dichterbij bevolking en bestuur van Zuidwolde en omgeving te brengen.

dagen kon je wel vijftien soorten zien. Voor de samenwerking met de volkstuintvereniging, die leerde dat vlinders geen vijanden van volkstuinters zijn, en met de tuinkring was de vlindertuin een enorme stimulans. Inmiddels vinden

veel dorpsgenoten het heel normaal om niet meer een eindje te gaan wandelen, maar om even naar de vlindertuin te lopen. Op een door Stichting Landschapsbeheer Drenthe georganiseerde vrijwilligersdag werd door 50 vrijwilligers onderhoud gepleegd aan de vlindertuin, die tevens werd uitgebreid met 100 m². Ook de omgeving is sterk aangepast ten gunste van vlinders door snoei, afplaggen en aanplant van heesters. Zo zijn bijvoorbeeld 200 sleedoorns in de omgeving aangeplant.

keling van eitje tot vlinder te zien is; jeugdactiviteiten, zoals jeugdmiddag en wedstrijden; bijdrage van de scholen aan de manifestatie; expositie vlinderkunst en verzamelingen; eco-markt; stands groene verenigingen. Verspreid over dit artikel wordt een aantal van de deelevenementen nader beschreven. De inventarisatie verdient een wat uitgebreidere toelichting.

Het klein geaderd witje is in bijna alle kilometerhokken in Zuidwolde waargenomen.

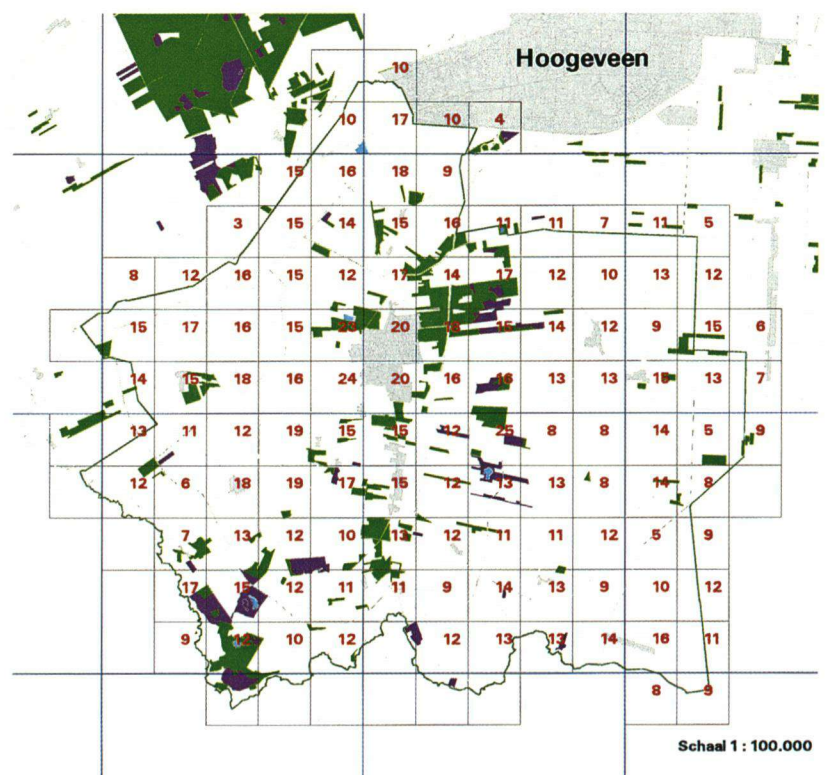
Brochure over natuur in De Wolden

Teneinde brede bekendheid aan het project te geven is al in een vroeg stadium het plan geopperd om een huis aan huis brochure te maken die in Zuidwolde verspreid zou worden. Dankzij een extra financiële bijdrage van de gemeente, die het project ziet als een ondersteuning van het gemeentelijk NME-beleid, wordt de brochure nu in een oplage van 11.000 stuks vervaardigd en in heel de gemeente De Wolden, waar Zuidwolde sinds 1999 deel van uitmaakt, huis aan huis verspreid. In de brochure wordt een kleurrijk beeld gegeven van allerlei bijzondere en ook 'gewone' natuurelementen in deze gemeente. Natuurlijk ligt de nadruk op vlinders en wordt aandacht gegeven aan de positie van de vlinder als natuurindicator.

1999 werd het jaar van de voorbereiding op de Manifestatie *Vlinder-2000*. Er is voor gekozen om het vierjarig project af te sluiten in de vorm van een manifestatie van een week (13 t/m 17 juni 2000), waarbij alle activiteiten en de resultaten ervan voor het voetlicht gebracht kunnen worden. Natuurlijk gingen de andere activiteiten van de vereniging gewoon door. Nestkastroutes voor de jeugd, excursies, lezingen, actiedagen etc. Maar daarnaast werd veel tijd en energie gestoken in het werven van fondsen en het maken van afspraken met allerlei groeperingen om in juni 2000 een mooi evenement te organiseren. Uiteindelijk zijn er zestien deelevenementen georganiseerd, waar zich werkgroepen mee bezig hebben gehouden: een brochure over natuur in De Wolden; een diaserie over vlinders; een video-film over vlinders in Zuidwolde; middenstandsactiviteiten; een vlinderwandeleroute; VVV-gids en excursies; vlindervriendelijke inrichting van de patio-tuin bij cultureel centrum 'Boerhoorn'; vlinderkamer waar de ontwik-

Vlinderproject Vlinder 2000 Zuidwolde-

Aantal soorten per kilometerhok 1997-1999

Figuur 1: Aantal soorten per kilometerhok (1997-1999).

	aantal vakken waarin de soort is gevonden	% van de onder- zochte kilometer- vakken
klein geaderd witje	114	97
klein koolwitje	107	91
koevinkje	107	91
zwartsprietdikkopje	106	91
oranje zandoogje	103	88
bruin zandoogje	101	86
groot koolwitje	88	75
landkaartje	87	74
kleine vuurvinder	84	71
atalanta	83	71
kleine vos	81	69
argusvinder	79	68
dagpauwoog	77	66
citroenvinder	72	62
groot dikkopje	44	38
boomblauwtje	37	32
oranjetipje	32	27
hooibeestje	17	15
distelvinder	16	14
eikepage	14	12
gehakkeld aurelia	12	10
icarusblauwtje	10	9
bont zandoogje	5	4
heideblauwtje *	3	3
sleedoornpage *	2	2
bruine vuurvinder *	2	2
groentje	1	1
kommavinder *	1	1
heivinder *	1	1
zilveren maan *	1	1
oranje luzernevl.	1	1
bruine eikepage *	0	0

* = Rode-Lijstsoort

Tabel 1. Waargenomen vlinders in 117 kilometervakken in Zuidwolde (1997 tot en met 1999)

Inventarisatie en rapport Na drie jaar inventariseren is een beeld verkregen van het voorkomen van de verschillende soorten dagvlinders in Zuidwolde en omgeving. In Zuidwolde zijn gegevens verzameld in 117 km². Hoewel het aantal soorten dat we in totaal gevonden hebben in deze drie jaren hoog is (31 soorten, waarvan zes Rode-Lijstsoorten) en ook het aantal soorten per km² relatief hoog is (gemiddeld veertien soorten per km² in Zuidwolde), is er reden tot zorg. Vooral de soorten die in onze streken van nature thuishoren zijn vaak in bedroevend lage aantallen gezien: De bruine eikepage helemaal niet; het hooibeestje weinig en soorten als bruine vuurvinder, kommavinder, zilveren maan en heivinder alleen incidenteel.

De bruine vuurvinder

De sleedoornpage

Bij de vele vlindersoorten die tijdens het inventarisatieproject in Zuidwolde zijn gevonden is de sleedoornpage de meest bijzondere. Tot nu toe was de sleedoornpage niet bekend in Drenthe en het voorkomen van deze soort in Zuidwolde heeft betekenis voor de hele provincie. Door een viertal inventarisatiemedewerkers is de sleedoornpage in de loop van het project gezien. Drie keer in 1997 en één keer in 1999. De waarnemingen werden in 1997 doorgegeven aan Jelle de Vries van de Vlinderwerkgroep Drenthe en toen werd duidelijk hoe belangrijk deze waarnemingen waren. Natuurlijk werd de gebeurtenis gebruikt om aandacht voor het project te vragen en koppen in de regionale pers als 'Extase rond de sleedoornpage' waren een stimulans voor velen om enthousiast met het project verder te gaan. In de winter van 1999 was het lezen van het inventarisatierapport van vlinders in Noordwest-Overijssel aanleiding om er op uit te gaan om eitjes van de sleedoornpage te gaan zoeken. De omgeving waar de vlinder was gezien, biedt een uitermate goede

Eitje van de sleedoornpage

biotoop voor de sleedoornpage. Er staan veel oude hoge eiken en in de houtwallen in de buurt groeien veel sleedoornstruiken in een gevarieerd landschap aan de rand van het dorp. Na enkele dagen zoeken waren er in deze buurt op zes plaatsen in totaal twaalf eitjes van de sleedoornpage geteld. Opvallend was dat alle eitjes gevonden werden op een hoogte van 0,5 tot 1 meter op vrij jong sleedoornhout. Ze zaten op jonge worteluitlopers in de oksels van de takjes en bijna altijd aan de zonzijde.

Er is in Zuidwolde dus sprake van een vaste populatie van de sleedoornpage; de eerste die bekend is in Drenthe. Het toeval en het geringe aantal waarnemingen rechtvaardigt de veronderstelling dat er grote kans is dat Zuidwolde niet de enige plaats in Drenthe is, waar de sleedoornpage voorkomt. Drenthe biedt een groot aantal plaatsen waar de combinatie van gevarieerd terrein met hoge eiken en veel sleedoorns in openbaar groen en andere houtwallen voorkomt. Het verdient aanbeveling om dergelijke plaatsen goed te onderhouden (met name gefaseerde snoei van de sleedoorns is noodzakelijk) en de komende jaren met zorg en intensiteit op dergelijke plaatsen te zoeken naar deze parel in de vlinderkroon van Zuidwolde: de sleedoornpage.

13 t/m 17 juni: Manifestatie Vlinder-2000

Het programma, waarvoor iedereen van harte is uitgenodigd, ziet er als volgt uit:

dinsdag 13 juni 19.30 uur:	Openingsavond
woensdag 14 juni	Kindervlindermiddag
woensdag 14 juni 20.00 uur	Lezing Jan van der Made (De Vlinderstichting) over vlinders en natuurbescherming
donderdag 15 juni 20.00 uur	Vlinder-ballet en muziek
vrijdag 16 juni 20.00 uur	Lezing over natuurontwikkeling in Zuidwolde
zaterdag 17 juni 10.00 uur	Vlinderdag gepresenteerd door Tineke Verborg (TROS)
zaterdag 17 juni 19.30 uur	Concert en CD-presentatie in NH-kerk te Zuidwolde

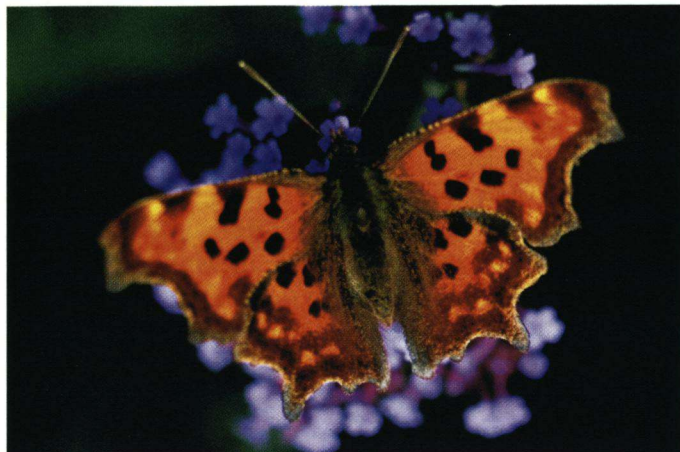
De hele week is er een expositie in cultureel centrum 'Boerhoorn' in Zuidwolde.

Er is ook in Zuidwolde alle reden om bezorgd te zijn en met kracht te pleiten voor goede beheersmaatregelen en natuurontwikkeling. Wij werken aan een rapport over onze onderzoeksresultaten en wellicht is het mogelijk dat we daar later meer details over publiceren.

Daarnaast zijn nog gegevens verzameld over 118 km² buiten Zuidwolde. Het resultaat: 29 dagvlindersoorten, waarvan vijf Rode-Lijstsoorten. Positief daarbij is het voorkomen van de bruine vuurvlinder in negen kilometerhokken, maar net als in Zuidwolde zijn ook hier soorten als kommavlinde en heivlinder slechts zelden aangetroffen. Ook het icarusblauwtje is in dit gebied slechts op één plaats gesignaleerd.

Het groentje is maar in één kilometerhok waargenomen.

Gehakkelde aurelia op Verbena bonariensis.

Vlinders niet het enige doel Wanneer we terugdenken aan de begintijd en aan de doelstellingen die we destijds hebben geformuleerd, kunnen we vaststellen dat er verrassend veel is bereikt. Natuurlijk kun je pas achteraf zeggen wat het echt heeft opgeleverd, maar de projecten die al zijn afgerond, zijn over het algemeen zeer succesvol verlopen. De contacten die middels het project gelegd zijn, zien we als heel waardevol. Het contact met Tuinkring en Volkstuinvereniging leidt tot blijvende samenwerking. Ook het contact met de scholen en de jeugd is belangrijk en we zien dat ook als iets dat een blijvend vervolg moet hebben. Maar evengoed geldt dat voor het contact met de Gemeente, waarbij we veel meer dan vroeger op de hoogte gehouden worden van en betrokken worden bij ontwikkelingen op het gebied van landschapsinrichting en beheer. Iedereen die overziet hoeveel er in gang is gezet, zal zich af vragen hoe dat kan. Het kan door enthousiaste samenwerking, door er ruim de tijd voor te nemen, door een goede opzet en organisatie, door veel contacten te leggen, en vooral door er met elkaar in te geloven en energiek aan de gang te gaan voor een project dat de moeite waard is. Het plezier in het kijken naar en het werken met vlinders is een belangrijke rol gaan spelen voor zeer velen die betrokken zijn bij het project *Vlinder-2000*, al zijn de vlinders uiteindelijk niet het enige doel, maar vooral een middel om mensen bewust te maken van de waarden van de natuur. ■

CD met liederen over vlinders en natuur

In Zuidwolde is een zeer goed en nationaal bekend Kinder- en jeugdkoor "Viva la Musica" onder leiding van dirigente Wilma ten Wolde. Het is gelukt om een sponsor te vinden (Fa Pfizer) voor de productie van een CD met liederen over vlinders en natuur. Naast bestaande liederen wordt ook een aantal oude en ook nieuwe gedichten door enkele componisten op muziek gezet. Per verkochte CD komt f 10,- ten goede aan De Vlinderstichting. Zo wordt jeugd en cultuur met natuur in contact gebracht.